

TƯ TƯỞNG HỌC ĐỂ PHỤNG SỰ TỔ QUỐC VÀ NHÂN DÂN CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

Ths. GVC Trần Hoàng

P. Trưởng Phòng NCKH-TT-TL

Cuộc đời của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một tấm gương sáng ngời về tinh thần tự học, tinh hoa sự học của Người được thấm thấu và tỏa sáng ở cốt cách đạo đức trong sáng, ở văn hóa thanh cao, lịch thiệp, trí thông minh xuất chúng, ở lối ứng xử tinh tế, gần gũi, giản dị...có được điều đó trước hết là nhờ Người luôn ý thức đúng đắn và nghiêm túc về sự học. Nhờ có sự học thấu đáo, năng lực tự học xuất chúng mà ở Hồ Chí Minh đã hội tụ sâu sắc và nhuần nhuyễn tinh hoa văn hóa Đông, Tây, từ đó Người đem hết tài năng, lực học, kiến thức phục vụ sự nghiệp cách mạng của dân tộc, của nhân dân. Người là hiện thân đỉnh cao ngời sáng của trí tuệ và đạo đức Việt Nam.

Trong quá trình bôn ba tìm đường cứu nước, Hồ Chí Minh đi nhiều, thấy nhiều, học nhiều, suy ngẫm về nguyên nhân mất nước của dân tộc ta và đã đúc kết nên chân lý gắn sức mạnh nội tại của dân tộc với giáo dục "*Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu*". Từ đó mà trong "*Ham muốn tột bậc*" của Người cùng với ham muốn "*Làm cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta*

được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc" là ham muốn "*Ai cũng được học hành*". Nghiên cứu Tư tưởng của Hồ Chí Minh chúng ta càng thấm nhuần sâu sắc tư tưởng về coi trọng giáo dục và chính Người là hiện thân của tinh thần hiếu học đó.

Trước hết, nổi bật trong tư tưởng về giáo dục của Hồ Chí Minh đó là mục đích của sự học. Cần thấy rằng giáo dục là một hoạt động vĩnh hằng của xã hội loài người, tuy nhiên mỗi chế độ xã hội, mỗi giai đoạn lịch sử khác nhau tùy thuộc vào trình độ phát triển và nhận thức mà con người đề ra mục đích của sự học cũng khác nhau. Do ảnh hưởng của tư tưởng phong kiến nên trong chế độ cũ, xã hội Việt Nam có quan niệm học để "*Làm quan*", vì "*Một người làm quan cả họ được nhờ*" nên đã đào tạo ra một tầng lớp quan lại "*Vinh thân*" bằng con đường khoa bảng, sự học đó chỉ vì cái tôi hạn hẹp. Nhưng trong tư tưởng của Hồ Chí Minh, mục đích của sự học đã được xác định đúng đắn và phát triển lên một tầm cao mới về chất. Thấm nhuần triết lý "*Hiền tài là nguyên khí của quốc gia*" của cha ông,

Hồ Chí Minh xác định mục đích và lợi ích của việc học lớn hơn nhiều, học là để phụng sự Tổ quốc và nhân dân. Học để “*Phụng sự*” tức là làm việc, là phục vụ, là lãnh nhận sứ mệnh trước Tổ quốc, đồng bào, là cống hiến, đặt lợi ích của đất nước, của nhân dân lên trên hết. Đó là ý nghĩa đích thực của sự học theo quan điểm khoa học và cách mạng, tiến bộ và nhân văn. Người chỉ rõ: “*Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phụng sự đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại*”...VẬY LÀ, tiếp thu tinh thần hiếu học của cha ông, đến lượt mình, ở Hồ Chí Minh cái sự học của dân tộc, của người Việt Nam đã mang nội dung ý nghĩa mới, học không phải vì lợi ích cá nhân chật hẹp, mà học có một mục đích, ý nghĩa cao đẹp, tràn đầy lý tưởng nhân văn cao cả. Có thể thấy, xuyên suốt tư tưởng Hồ Chí Minh không có cái học nào hơn sự học để làm người, giúp đời, phụng sự Tổ quốc và nhân dân, làm lợi cho dân, cho nước. Đó cũng chính là cái học của người cách mạng, của đạo đức xã hội chủ nghĩa, của những con người mang trong mình lý tưởng cộng sản.

Thứ hai, Chủ tịch Hồ Chí Minh coi trọng việc học tập, xem đó là phương cách để góp phần xây dựng Tổ quốc, mang lại đời sống tốt đẹp cho nhân dân.

Trong thư gửi học sinh nhân ngày khai trường đầu tiên sau Cách mạng tháng Tám, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên vai

trò quan trọng của sự học và căn dặn: “*Non sông Việt Nam có trở nên tươi đẹp hay không, dân tộc Việt Nam có bước tới đài vinh quang để sánh vai với các cường quốc năm châu hay không, chính là nhờ một phần lớn ở công học tập của các em*”. Người còn nhấn mạnh lợi ích của việc đào tạo con người trên tinh thần câu nói của người xưa “*Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người*”. Thấy được vai trò quyết định của nhân tố con người nên Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn coi trọng sự nghiệp “*trồng người*”, cả đời mình Người luôn trăn trở vì sự nghiệp đào tạo, bồi dưỡng con người, nhất là với thế hệ trẻ. Người chỉ rõ: “*Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết*”. Hồ Chí Minh ý thức rất rõ điều này nên luôn chú trọng giải thích tại sao phải học, học để làm gì cho mỗi tầng lớp nhân dân thông suốt mà hăng hái đi học. Hồ Chí Minh đã để lại một bài học kinh nghiệm quý báu nhằm thuyết phục, lôi kéo người dân đi học đó là khéo chỉ ra lợi ích mà việc học sẽ đem lại cho cá nhân và xã hội nhằm động viên từng người và từng cộng đồng ra sức học tập. Chỉ khi nào thông suốt và giác ngộ được lợi ích của việc học thì sẽ tạo ra được động cơ, thái độ và mục đích đúng đắn trong học tập, giác ngộ càng cao thì động cơ càng mạnh mẽ, khi đã có niềm đam mê thì tự mình sẽ chủ động học hỏi, nghiên cứu

không ngừng nghỉ. Với từng cộng đồng khác nhau như nông dân, công nhân, cán bộ...Người có những cách thuyết phục khác nhau nhưng đều nhằm mục tiêu cuối cùng là thức tỉnh ý thức của họ, tạo động cơ bên trong để rồi ai ai cũng ham học mà học suốt đời. Khi đã xác định sự học là một nhu cầu thì ai cũng phải học không kể sang, hèn; giàu, nghèo; không phân biệt nghề nghiệp, giới tính, tôn giáo, dân tộc...Đề cao vai trò của sự hiểu biết ở mọi người đối với việc xây dựng đất nước, người chỉ rõ: *"Mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà"*. Đồng thời Người nghiêm khắc phê phán tệ giấu dốt, lười biếng học tập, tự cao, tự đại, cho mình là giỏi hơn thiên hạ, Người nói: *"Cái gì biết thì nói biết, không biết thì nói không biết, kiêu ngạo, tự phụ, tự mãn là kẻ thù số một của học tập"*

Thứ ba, Ham học, học suốt đời, học ở mọi nơi, lấy tự học làm cốt. Hồ Chí Minh ý thức rất rõ sự học là vô cùng vì *"Thế giới tiến bộ không ngừng, ai không học là lùi"*. Người thẳng thắn nhận định là thế hệ người già ở Việt Nam ít được học do bị thực dân kìm hãm và bản thân Người cũng chỉ được học hết tiểu học. Để có đủ hiểu biết mà tìm đường cứu nước, Người đã ra sức học tập, chủ yếu là tự học, *"Học ở trường, học ở sách vở, học lẫn nhau và học ở nhân dân"*.

Người khẳng định trong cách học thì *"Lấy tự học làm cốt"*. Có thể thấy Hồ Chí Minh đã rất coi trọng trách nhiệm tự học của chính người học, tự học thêm để làm chủ tri thức, Người chỉ rõ: *"Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời. Suốt đời phải gắn liền lý luận với công tác thực tế. Không ai có thể tự cho mình đã biết đủ rồi, biết hết rồi. Thế giới ngày ngày đổi mới, nhân dân ta ngày càng tiến bộ, cho nên chúng ta phải tiếp tục học và hành để tiến bộ kịp nhân dân"* đó là tư tưởng lớn của Hồ Chí Minh về biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là một tấm gương sáng ngời về tinh thần tự học, học để đạt được tri thức nhằm phụng sự Tổ quốc và vì hạnh phúc của nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh ra đi tìm đường cứu nước lúc Tổ quốc và dân tộc còn đắm chìm trong đêm đen nô lệ, Người không có điều kiện để được học hành trong các trường lớp chính thống mà phải sớm dần thân vào lao động và tranh đấu. Trong hoàn cảnh lao động kham khổ, thiếu thốn, có những lúc bị tù đày nhưng Người luôn có ý thức tự học, tự bồi dưỡng từ tri thức ngoại ngữ, đến các tri thức văn hóa, khoa học khác. Đi đến đâu, làm gì Hồ Chí Minh cũng học, nhờ đó mà Người có được những tri thức hết sức sâu sắc và toàn diện, từ việc làm thợ dệt lò trên tàu viễn dương, làm đầu bếp ở Mỹ, quét tuyết ở Anh, bốc thuốc ở Thái Lan, viết

báo, viết truyện, viết kịch, làm thợ chụp ảnh, thợ sửa đồng hồ...Bác làm việc gì cũng giỏi. Với khả năng tự học, Người đã lĩnh hội được một hệ thống trí thức đồ sộ của nhân loại và có sự mẫn cảm sắc sảo về chính trị để phục vụ cách mạng, phụng sự Tổ quốc và nhân dân. Ở Chủ tịch Hồ Chí Minh, tự học có vai trò đặc biệt quan trọng, là một trong những yếu tố quyết định tạo nên thiên tài và trí tuệ của Người. *“Về văn hóa tôi chỉ học hết tiểu học. Về hiểu biết phổ thông, 17 tuổi tôi mới nhìn thấy ngọn đèn điện lần đầu tiên, 20 tuổi mới nghe radio lần đầu”* nhưng Người có một trình độ học vấn rộng lớn, uyên bác mà cả thế giới phải khâm phục và thừa nhận, đó chính là thành quả của việc Người đã miệt mài học tập cả cuộc đời, nói đúng hơn là không ngừng tự học, học đi đôi với hành, học bất cứ lúc nào, bất cứ nơi đâu.

Tư tưởng cao đẹp của Chủ tịch Hồ Chí Minh về học tập để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân như vậy dẫn đến hệ quả tất yếu là phải học thường xuyên, học suốt đời. Điều đó hoàn toàn thích ứng với một xã hội năng động và phát triển nhanh trong thế giới hôm nay, tư tưởng đó mới có khả năng khuyến khích sự học tiến bộ, đáp ứng được yêu cầu của nền *“Kinh tế tri thức”* mà nước ta đang bước đầu tiếp cận. Học để phụng sự Tổ quốc, phục vụ nhân dân theo tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ có

thể phát huy trên cơ sở một thái độ học tập tích cực nghiêm túc và sáng tạo, có phương pháp và tự nỗ lực không ngừng. Sự học đó khác xa với cái học siêu hình, không thực tế của lối học kinh viện và coi trọng bằng cấp; cái học chỉ vì cá nhân, tự kiêu, tự mãn, tự phụ không biết đến xã hội; của sự học để *“Chuẩn hoá”* bằng việc chạy điếm, mua bằng, coi nhẹ đạo đức học đường, thiếu tôn sư, trọng đạo... làm băng hoại giá trị của sự học đang gây nên những bức xúc trong nhân dân, đang bị cộng đồng xã hội lên án và dư luận đòi hỏi phải chấn chỉnh.

Học tập và làm theo tám gương đạo đức Hồ Chí Minh, chúng ta có thể học tập vô số điều, nhưng đối với người cán bộ thì trước hết cần phải học và thực hành tinh thần học để phụng sự Tổ quốc và nhân dân. Đó là thái độ học để xây dựng đất nước, chiến thắng đói nghèo, lạc hậu, vươn lên văn minh hiện đại. Tinh thần đó cần được phát huy, khơi dậy trong xã hội, trong mọi tầng lớp nhân dân để xây dựng xã hội ta thành một xã hội thực sự học tập, một dân tộc luôn ham học hỏi và hiểu biết, có trí tuệ, tài năng và nhân cách. Chỉ với một thái độ học tập tích cực, đúng đắn và nhân văn như vậy, mỗi người Việt Nam mới có thể góp sức học và sức làm việc của mình để đưa dân tộc ta bước tới đài vinh quang sánh vai với các cường quốc năm châu như Bác hằng mong ước.